

Голас Радзімы

№ 17 (1951)
24 красавіка 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЬЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Яўгенія Якушык — даярка саўгаса «Прамень» Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці. Адзіная ў Беларусі жанчына, на грудзях якой ззяюць тры ордэны Працоўнай Славы. Гэтыя ўзнагароды яна атрымала за выдатныя вынікі ў жывёлагадоўлі. Сёлета ў раёне створаны клуб перадавых даярак па распаўсюджанню іх вопыту, які ўзначаліла Яўгенія Уладзіміраўна. Зацверджаны пераходны прыз яе імя. Ён уручаецца лепшым маладым работніцам фермаў раёна.

НА ЗДЫМКУ: Яўгенія ЯКУШЫК і маладая даярка Марыя РЫЖКО, якая атрымала сёлета пераходны прыз імя знатнай зямлячкі. (Нарыс пра Яўгенію Якушык «Лёс ствараецца працай» змешчаны на 3-й стар.).

Фота А. КЛЕШЧУКА.

МЫ ПРАЦЯГВАЕМ ЗАХАДУ НЕ КУЛАК, А РАСКРЫТУЮ ДАЛОНЬ

3 ВЫСТУПЛЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНАГА САКРАТАРА ЦК КПСС М. С. ГАРБАЧОВА

3 17 па 21 красавіка ў Берліне праходзіў XI з'езд Сацыялістычнай адзінай партыі Германіі. У яго рабоце прымала ўдзел дэлегацыя Камуністычнай партыі Савецкага Саюза на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС М. С. Гарбачовым, які выступіў з прамовай.

З'езд, адзначыў прамойца, выклікаў вялікую ўвагу і цікавасць шырокай міжнароднай грамадскасці, усяго савецкага народа да таго, як увасабляецца ў практыку тэорыя навуковага сацыялізму ў цэнтры Еўропы, на радзіме заснавальнікаў нашага вучэння — Карла Маркса і Фрыдрыху Энгельса. Справаздачны даклад ЦК САПГ, з якім выступіў Эрых Хонекер, дырэктывы па плане развіцця народнай гаспадаркі ГДР на 1986—1990 гады пераканаўча сведчаць, што справа сацыялізму на нямецкай зямлі ўпэўнена рухаецца наперад. Дасягнуты важкія поспехі ў забеспячэнні ўстойлівых тэмпаў развіцця народнай гаспадаркі. Добрых слоў заслугоўвае вопыт спалучэння навукі і вытворчасці, рацыянальнага выкарыстання матэрыяльных і працоўных рэсурсаў, шырокага ўкаранення дасягненняў навукова-тэхнічнага прагрэсу. Менавіта пад кіраўніцтвам САПГ нямецкі народ дасягнуў выдатных вынікаў ва ўсіх сферах народнай гаспадаркі.

М. С. Гарбачоў падкрэсліў важнае значэнне дружбы паміж савецкім і нямецкімі народамі, паміж КПСС і САПГ, расказаў аб рашэннях XXVII з'езда КПСС, іх значэнні ў жыцці савецкага народа, шляхах іх паспяховага выканання.

Вялікую частку свайго выступлення кіраўнік Савецкай дзяржавы прысвяціў міжнароднаму становішчу, расказаў аб новых ініцыятывах СССР, які прапануе значна скараціць усе кампаненты сухапутных войск і тактычнай авіяцыі еўрапейскіх дзяржаў, а таксама адпаведных сіл ЗША і Канады, размешчаных у Еўропе. Скарачаемыя вайсковыя злучэнні і часці падлягалі б расфарміраванню, а іх узбраенні — знішчэнню або складзіраванню на нацыянальных тэрыторыях. Прапануем нашым чытачам тую частку выступлення М. С. Гарбачова, якая тычыцца міжнароднага становішча і новых мірных ініцыятыў СССР, накіраваных на далейшае раззбраенне.

Таварышы!

На вашым з'ездзе вялікае месца займаюць праблемы вайны і міру. Гэта мае пад сабой важкія падставы. Міжнародная абстаноўка застаецца напружанай, вострай. І камуністы лічаць сваім найпершым абавязкам зрабіць усё, каб спыніць спаўзанне свету да ядзернай катастрофы.

Іменна імкненнем да гэтай мэты прадывіталі і наша паездка ў Жэневу, і маратонны на ядзерныя выбухі, і сфармуляваная ў студзені канкрэтная праграма поўнай ліквідацыі ядзернай зброі. Гэтыя буйныя ініцыятывы, якія адпавядаюць інтарэсам усіх народаў, былі энергічна падтрыманы саюзнымі сацыялістычнымі краінамі, многімі дзяржавамі свету. У людзей павялілася надзея на змяненне палітычнай атмасферы да лепшага.

На жаль, гэта надзея падвргаецца сёння сур'ёзным выпрабаванням. Кіруючы ў ЗША ваенна-прамысловы комплекс паварот да нармалізацыі міжнароднай абстаноўкі яўна не задавальняе. Гандляроў зброяй дрыжкі бяруць пры думцы аб тым, што Савецкі Саюз і ЗША могуць дагаварыцца аб раззбраенні. Насуперак жыццёвым інтарэсам і спадзяванням усіх народаў, у тым ліку свайго ўласнага, Вашынгтон стаў на шлях фактычнага падрыўу жэнеўскіх дагаворнасцей, дзеянняў, якія яшчэ больш ускладняюць і без таго напружаную сітуацыю на сусветнай арэне.

Размова ідзе ў першую чаргу аб двух злавесных ядзерных выбухах у Невадзе, якія перакрэслілі ўнікальны шанец пакласці рэальны пачатак працэсу раззбраення. Размова ідзе таксама аб абуральнай акцыі ЗША супраць Лівіі, якая тоіць у сабе сур'ёзнае пагаршэнне абстаноўкі ў свеце.

Вашынгтон, відаць, вырашыў у сваёй звычайнай манеры «даць урок» арабскім краінам, прымуціць іх адмовіцца ад барацьбы за справядлівае ўрэгуляванне канфлікту на Блізкім Усходзе. Але ж гэта і сведчанне банкруцтва амерыканскай палі-

тыкі ў рэгіёне — палітыкі манеўраў і сепаратных здзелак на карысць Ізраіля, глыбока варожай інтарэсам арабскіх народаў.

Ніякія спасылкі на тэрырызм не даюць амерыканскай адміністрацыі права выступаць у ролі «міжнароднага суддзі» і самачыннага карніка, падмяняць прынцыпы міжнародных адносін законам джунгляў. Тым больш, што справа зусім не ў тэрырыстычных актах, якія рашуча асуджаюцца ўсім сусветным супольніцтвам.

Ужо на працягу многіх гадоў амерыканскі імперыялізм ажыццяўляе пастаянны націск на Лівію і іншыя арабскія дзяржавы, якія адстойваюць свае суверэнныя правы, абараняюць справядлівую справу арабскага народа Палесціны.

СССР, сацыялістычныя краіны словам і справай дэманструюць сваю салідарнасць з Лівіяй. Яны папярэдзілі аб сур'ёзнай адказнасці, якую ЗША бяруць на сябе, пайшоўшы на ўзброеную агрэсію супраць незалежнай дзяржавы — члена ААН.

Калі глядзець на рэчы ў шырокім міжнародным кантэксце, то злачыства супраць Лівіі, як і ўпарты працяг ядзерных выпрабаванняў, нагнацанне пагроз у адносинах да Нікарагуа нельга разглядаць ізалювана. Усё гэта — праяўленне агульнага курсу амерыканскай адміністрацыі, мілітарызма, агрэсіўнай накіраванасці якой выявілася ў гэтыя дні з поўнай відавочнасцю.

Хачу падкрэсліць: у Вашынгтоне, у еўрапейскіх сталіцах павінны ўсведамляць тое, што падобныя дзеянні наносзяць прамы ўрон і дыялогу паміж СССР і ЗША, Усходам і Захадам у цэлым. І не трэба рабіць выгляд, быццам амерыканскай адміністрацыі невядома, што савецка-амерыканскія адносіны не могуць развівацца незалежна ад таго, як паводзяць сябе ЗША на міжнароднай арэне, якая ў выніку гэтага складваецца абстаноўка.

Цяпер кожнаму разумнаму чалавеку павінна быць ясна, хто сапраўды выступае за мір, а хто штурхае народы да ядзернай бездані. Можна

На трыбуне — Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. ГАРБАЧОУ.

сабе ўявіць, што засталася б ад роду чалавечага і яго цывілізацыі, калі б Савецкі Саюз дзейнічаў на сусветнай арэне падобна да Злучаных Штатаў.

Але сацыялізму па сутнасці сваёй чужая такая блізарукая, эгаістычная, авантурная палітыка.

У гэты адказны момант ніхто не можа ўхіліцца ад выканання свайго абавязку перад цяперашнім і будучымі пакаленнямі. Нельга даваць лёс міру на міласці амерыканскім мілітарыстам.

Што датычыць Савецкага Саюза, краін сацыялістычнай садружнасці, то яны дзейнічалі і будуць дзейнічаць з поўным разуменнем сваёй адказнасці.

Сёння мы з усёй поўнасцю заяўляем: нашы прапановы, накіраваныя на ліквідацыю ядзернай зброі, спыненне гонкі ўзбраенняў, застаюцца ў сіле. І калі ўрады заходніх краін сапраўды заклапочаны лёсам міру, то ім пара перайсці ад слоў да справы.

Пакуль што мы гэтага не бачым. Возьмем Еўропу. Можна напамінуць, што Савецкі Саюз пайшоў на вялікую ўступку, прапанаваўшы ўбраць з тэрыторыі ўсяго кантынента савецкія і амерыканскія ядзерныя ракеты сярэдняй далёкасці пры ўмове, што іншыя члены НАТО — Англія і Францыя — не будуць нарошчваць свой ракетны патэнцыял. Цяпер жа тыя самыя ўрады, якія яшчэ нядаўна бачылі ў савецкіх ракетах СС-20 галоўную небяспеку для Заходняй Еўропы, заяўляюць, што гэтага мала, што нельга закрыць шлях для далейшага нарошчвання ракет і ядзерных боегалоў Англіяй і Францыяй.

Паўстае пытанне, дзе ж тут логіка, дзе прынцып роўнасці і аднолькавай бяспекі? Іх няма і ў паміне.

Не відаць логікі і ў палітыцы ФРГ. Яе ўрад пастаянна гаворыць аб сваёй міралюбнасці, імкненні развіваць супрацоўніцтва з сацыялістычнымі краінамі, запэўнівае, што з тэрыторыі краіны ніколі не пачнецца вайна. А што на справе? Іменна на тэрыторыі ФРГ прытаіліся нацэлены на ўсход «Першынгі» і крылатыя ракеты.

Бадай, няма ў Заходняй Еўропе другога ўрада, які б з такой заўзятацю падтрымліваў амерыканскую мілітарызую праграму САІ. Больш таго, Бон дапоўніў яе еўрапейскім варыянтам «зорных войнаў». Усё гэта тым больш насцярожвае, што кіруючы клас ФРГ па-ранейшаму заяўляе аб існаванні «адкрыта-

га германскага пытання», не адмовіўся ад рэваншысцкіх разлікаў.

Савецкі Саюз надае важнае значэнне адносінам з ФРГ як буйной еўрапейскай дзяржавай. Скажу больш: мы гатовы развіваць іх і далей на раўнапраўнай аснове і да ўзаемнай выгады. Але гэта мае на ўвазе перш за ўсё, каб палітыка Бона адпавядала інтарэсам міру і бяспекі.

У гэтай сувязі хачу падкрэсліць, што мы цалкам падтрымліваем законнае патрабаванне ГДР да ФРГ аб тым, каб адносіны паміж імі як раўнацэннымі суверэннымі дзяржавамі былі поўнасцю прыведзены ў адпаведнасць з агульнапрызнанымі нормамі міжнароднага права.

Гаворачы аб абстаноўцы ў Еўропе, мы бачым яшчэ адну буйную праблему. Размова ідзе аб процістаянні на кантыненце магутных узброеных сіл, аснашчаных звычайнымі ўзбраеннямі.

У Еўропе твар у твар стаіць дзве трохмільённыя групы ўзброеных сіл, маючыя самыя сучасныя танкі, ракеты, самалёты, не гаворачы ўжо аб стралковай зброі ўсіх відаў. У дадатак, так званыя звычайныя ўзбраенні пастаянна ўдасканальваюцца, становяцца ўсё больш вытанчанымі і магутнымі, набліжаюцца па сваіх баявых характарыстыках да сродкаў масавага знішчэння.

Ёсць і яшчэ адзін бок праблемы. Нам заяўляюць, што Заходняя Еўропа не можа адмовіцца ад ядзернай зброі, у тым ліку амерыканскай, паколькі ў гэтым выпадку яна, маўляў, будзе адчуваць сябе ў меншай бяспецы перад нацяжэннем ўзброеных сіл і звычайных узбраенняў краін Варшаўскага Дагавора. А правы друк стараецца падмацаваць гэты фальшывы довад, палюхае фантастычнымі карцінкамі ўварвання на Запад армды савецкіх танкаў.

Што мы лічым патрэбным сказаць у сувязі з гэтым?

Перш за ўсё, ліквідацыя ядзернай зброі ў Еўропе стварыла б новую сітуацыю не толькі для Захаду, але і для нас. Мы не можам забываць, што ўварванні на нашу тэрыторыю ў даядзерную эпоху рабіліся, прытым не раз, з заходняга напрамку.

І яшчэ. Я хацеў бы адсоўць са сталіцы сацыялістычнай ГДР, звярнуцца да ўсіх людзей Заходняй Еўропы з заклікам: не верце выдумкам аб агрэсіўнасці Савецкага Саюза. Ніколі, ні пры якіх абставінах наша краіна не пачне ваенных дзеянняў супраць Заходняй Еўропы, калі мы і нашы саюзнікі не станем аб-

ектамі нападу з боку НАТО! Паўтараю, ніколі!

Гэту пазіцыю мы хочам падмацаваць новай ініцыятывай, якая датычыць цяпер ужо звычайных узбраенняў і ўзброеных сіл. СССР прапануе дагаварыцца аб значным скарачэнні ўсіх кампанентаў сухапутных войск і тактычнай авіяцыі еўрапейскіх дзяржаў, а таксама адпаведных сіл ЗША і Канады, размешчаных у Еўропе. Скарачаемыя вайсковыя злучэнні і часці падлягалі б расфарміраванню, а іх узбраенні — знішчэнню або складзіраванню на нацыянальных тэрыторыях. Геаграфічнай зонай скарачэння павінна, відавочна, стаць тэрыторыя ўсёй Еўропы — ад Атлантыкі да Урала. Адначасова са звычайнымі ўзбраеннямі скарачаліся б і ядзерныя ўзбраенні аператывна-тактычнага прызначэння.

Паўстае пытанне аб надзейным кантролі на ўсіх стадыях гэтага працэсу. Размова можа ісці як аб нацыянальных тэхнічных сродках, так і аб міжнародных формах праверкі, уключаючы пры неабходнасці інспекцыю на месцах.

Словам, гэта — прадмет для сур'ёзных перагавораў. Мы лічым, што больш буйная пастаючка пытання дазволіць развязаць вузел, які воль ужо столькі гадоў зацягваецца на перагаворах у Вене.

Не меншае значэнне мы надаём збаўленню ад хімічнай зброі. Імкнучыся паскорыць заключэнне адпаведнай міжнароднай канвенцыі, Савецкі Саюз у бліжэйшыя дні ўнёсе на канферэнцыі па раззбраенню рад новых прапаноў, якія дазваляюць ліквідаваць існуючыя да гэтага часу разыходжанні.

Мы лічым каштоўнымі і гатовы разгледзець усе канструктыўныя ініцыятывы — напрыклад, такія, як распрацаваная сумесна САПГ і СДПГ ідэя стварэння ў Еўропе зоны, свабоднай ад хімічнай зброі.

У нашай палітыцы няма пастак. Мы працягваем Захаду не кулак, а раскрытую далонь. Хачу падкрэсліць: мы шукаем шляхі да ўзаемаразумення, да абмежавання гонкі ўзбраенняў не па слабасці. Мір нам патрэбны, але ён патрэбны і ўсім. Наша палітыка прадывіталі кляматам аб выжыванні чалавечтвы можа, адзінай цывілізацыі ў зорных прасторах Галактыкі.

Таварышы!

Сіла камуністаў — у іх ідэяй перакананасці, у іх тоўнасці самааддана змагання за ідэалы міру і справядлівасці, ішчасце людзей планеты. Ваш з'езд, як і з'езды іншых кіруючых камуністычных партый, пацвярджае нашу агульную рашучасць і стамна ўдасканальваць сацыялістычнае грамадства, глядным прыкладам павялічыць прыцягальнасць новага грамадскага ладу.

Жадаем вам, дарагія таварышы, камуністам, усім працоўным ГДР поспехаў у выкананні задач, якія будуць пастаўлены XI з'ездам Сацыялістычнай адзінай партыі Германіі.

Няхай мацнее непарушная брацкая дружба паміж КПСС і САПГ, паміж народамі СССР і ГДР!

Няхай жыве сацыялізм!

Няхай жыве мір!

(Выступленне М. С. Гарбачова было выслухана з вялікай увагай і неаднаразова суправаджалася прадцяглымі апладысмантамі).

ПРАФЕСІЯ І ПРЫЗВАННЕ ЯЎГЕНІ ЯКУШЫК

ЛЁС СТВАРАЕЦЦА ПРАЦАЙ

Прыгарадны аўтобус, набраўшы хуткасць, імкліва рассякае шырокімі грудзмі сонечныя палескія прасторы. Але вось ён надоўга замірае перад шыльдай «Светач», не маючы магчымасці звярнуць на прасёлкавую дарогу. Суцэльны паток легкавых аўтамабіляў перакрывае яму шлях да вёскі.

— Заможна жывуць зараз людзі, — працягвае гаворку мой сусед, трактарыст мясцовага саўгаса, з якім я падзяліўся мэтай сваёй камандзіроўкі. — Неяк зусім непрыкметна вырас наш дабрабыт. Яшчэ не так даўно вясцоўцы ў райцэнтр пешшу хадзілі або, у лепшым выпадку, на конях ездзілі, а зараз бачыце, на чым. Ужо і аўтобус не ў пашане...

— Гэта, відаць, тыя ездзяць, хто вольны час мае? Ну, скажам, сельская інтэлегенцыя...

— Памылковая думка. Хто яго зараз не мае? — пытаннем на пытанне адказвае мой суседнік. — Мы, механізатары? Паляводы? Ужо даўно мінуў той час, калі сельскі жыхар ад зары да зары працаваў. Думаеце, Якушык лепшая з нашых даярак таму, што працоўны дзень у яе даўжэйшы, чым у астатніх? Такі ж самы. Два выхадных на тыдні мае. Яе асабістыя працоўныя якасці садзейнічаюць выдатным вынікам. Дарэчы, Яўгенія Уладзіміраўна — таксама вельмі актыўны аўтааатар. Два гады назад падарунак з Масквы атрымала — аўтамабіль. Узнагарода ВДНГ за вялікія дасягненні ў працы. І, скажу вам, водзіць яна свой «Масквіч» не горш за мужчына.

Але я не стаў больш падрабязна распытваць пра Якушык. Наперадзе — асабістая сустрэча. Да таго ж, едучы ў Светач, я, здавалася, і так шмат ведаў пра яе.

Адзіная ў рэспубліцы жанчына, якая тройчы ўзнагароджвалася ордэнам Працоўнай Славы. Выпадак выключны. Так адзначаецца ў нашай краіне працоўны подзвіг, які чалавек здзяйсняе штодзень, можна сказаць, усё жыццё. У Беларусі Яўгенія Якушык стала толькі чацвёртым па ліку поўным кавалерам ордэна Працоўнай Славы, у краіне 184-м. У канцы мінулага, 1985-га, года яна ўдзельнічала ў памятнай сустрэчы ў ЦК Кампартыі Беларусі пераможцаў рэспубліканскага сацыялістычнага спаборніцтва ў гонар 50-годдзя стаханавскага руху, якую шырока асвятляў перыядычны друк. Мая сённяшняя гераіня не раз з'яўлялася на экранах тэлевізараў як удзельніца тэлеперадач. Беларуская кінастудыя зняла аб ёй дакументальны кінафільм.

Светач — вёска вялікая. Аўтобус робіць тут некалькі прыпынкаў, на адным з якіх выходжу і я. Аб тым, што яна будавалася або перабудоўвалася адносна нядаўна, сведчыць вялікая кальнасць новых хат, доўгія і роўныя, нібы ў горадзе, лініі вуліц. У навазях іх — просты і дакладны санс. Садовая — адметная багачцем пышных палескіх садоў, Саўгасная — даніна павагі калектыўнаму ўкладу жыцця.

Я крочу па ўказанаму адрасу на вуліцу Кастрычніцкую. Вось і дом Яўгеніі Якушык. Звычайны, знешне нічым не адрозніваецца ад суседніх. На падворку гаспадарыць вясня. Кволенькая зеляніна пракідваецца на вызваленым ад снегу лапці зямлі.

Гаспадыня — сціплая, добразмыслівая 43-гадовая жанчына. Голас у яе высокі і роўны, плавучы палескі акцент прыемна лашчыць слых. Каторы раз, і зараз, і пры сустрэчах з іншымі людзьмі, падобнымі да Яўгеніі Якушык, падумалася: яны ў момант знаёмства вельмі мала нагадваюць герояў.

— Калі ў 1958-м у 16-гадовым узросце я ўпершыню прыйшла на саўгасную ферму, ведаеце, што там убачыла для сябе? Перспектыву. Не ў выглядзе добрага заробку, прэміі, граматаў, медалёў, ордэнаў, афіцыйных і неафіцыйных ушанаванняў — усяго таго, што маю я сёння, і нават не высокіх надояў. А перспектыву працы. Ферма тады ўяўляла сабою некалькі дзесяткаў кароў, якія ўтрымліваліся ў заніпалай будыніне, сабранай са звестых з хугароў старых хлеўчукоў. Павялічваўся статак — прыстаўляліся новыя сцены да кароўніка. Механізацыя ў той час не тое што адсутнічала, пра яе нават уяўлення не мелі. А савава галоўнае, што найперш хацелася

выправіць, — гэта выгляд кароў. Часта, асабліва зімою і ранняй вясною, не хапала кармоў. Кожны кілаграм быў на строгім уліку. Перажывала я вельмі. Нарэшце не вытрымала — пакінула ферму, паехала на будоўлю. Было мне тады семнаццаць. Але праз год вярнулася. Сэрца вярнула. Не ведаю, як гэта назваць. Магчыма, і сапраўды — прызванне... З таго часу пакідала ферму на непрацяглы тэрмін толькі па адной прычыне — калі нараджаліся дзеці. А іх у мяне чацвёрэ... Я ўважліва слухаю доўгі расказ Яўгеніі Якушык, блізікі да споведзі, пра яе працу, жыццё. Усё было ў ім: смех і слёзы, радасць і смутак, шчасце і гора. Узятая паасобку — звычайныя эмоцыі на розныя знешнія абставіны, якімі поўніцца жыццё літаральна кожнага чалавека. Разам, непадзельна яны склалі асаблівы лёс...

Вось ужо на працягу пятнаццаці гадоў (трох апошніх пяцігодак) Яўгенія Якушык узначалвае спіс перадавых даярак раёна, яна ў ліку трох лепшых у вобласці. Гэтыя дзве ішчы на Брэстчыне — даяркі з не менш гучным імем: Героі Сацыялістычнай Працы Галіна Скакун і Лідзія Брызга. Усе тры ўпэўнена набліжаюцца да высокага рубяжу: надойваюць 7 000 кілаграмаў малака ад каровы ў год. Такі паказчык пакуле што намага вышэй сярэдняга агульнарэспубліканскага ўзроўню, які, згодна рашэнням нядаўняга XXX з'езда Камуністычнай партыі Беларусі, павінен дасягнуць к канцу цяперашняй пяцігодкі 4 000 кілаграмаў. Яўгенія Якушык пераадолела яго амаль дваццаць гадоў назад. У люстэрцы гэтых сухіх, але красамоўных лічбаў добра бачыцца яе працоўны подзвіг.

— Цяперашняя ферма саўгаса, — Яўгенія Уладзіміраўна вядзе свой расказ далей, — непараўнальна адрозніваецца ад той, на якой пачынала працаваць. У шмат разоў павялічыўся статак — зараз пяцьсот галоў маем. Пабудавана пяць кароўнікаў. Ды якіх! Гэта не проста добрыя сцены пад добрым дахам, галоўнае ў іх — механізацыя. Дайльныя апараты — раз, малакаправады — два, халадзільныя камеры — тры, розныя транспарцёры — чатыры... Рукама сёння намага вальней стала, хаця, скажу вам, і да гэтай волі трэба было ў свой час прывыкнуць: не ведалі, куды сябе падзець. Змяняліся ўмовы працы — з'явілася і другая назва маёй прафесіі: апэратар машынага даення. Ёсць на нашай ферме і яшчэ адна вельмі адметная пабудова — Дом жывёлавода, дзе абслугоўваючому персаналу створаны выдатныя ўмовы для адпачынку. Тут і кнігі, і газеты, і радыё, і тэлевізар, і буфет...

Яўгенія Уладзіміраўна глядзіць на гадзіннік: трэба збірацца на працу. Я таксама выказваю жаданне пабыць на свецкай ферме.

Ферма размясцілася за вёскаю. Мы крочым туды шырокаю вуліцай міма прыгожых, аздобленых драўлянымі карункамі, палескіх брамак, уздоўж гаражоў і палісаднікаў, якія хутка выбухнуць густой зелянінай лістоты і яркімі колерамі ранніх кветак.

— Раней наша вёска называлася па-іншаму, Горыч, — апавядае дарогаю Яўгенія Уладзіміраўна. Гора да ўсталявання Савецкай улады ў трыццаць дзевятым тут і сапраўды было нямала, калі прыгадаць успаміны старажылаў. Ды і самой вёскі тады практычна не існавала. Людзі жылі на хутарах. Я і сама на адным з іх нарадзілася. Хутаранцы амаль не мелі агульных спраў. Здаралася, прыходзіла ў сям'ю бяда — і не было ад каго дапамогі чакаць. Дзеці выходзіліся нелюдзімымі. Не тое, што нашы. Вунь мой малодшы, Андрэйка, днюе і начуе з сябрамі.

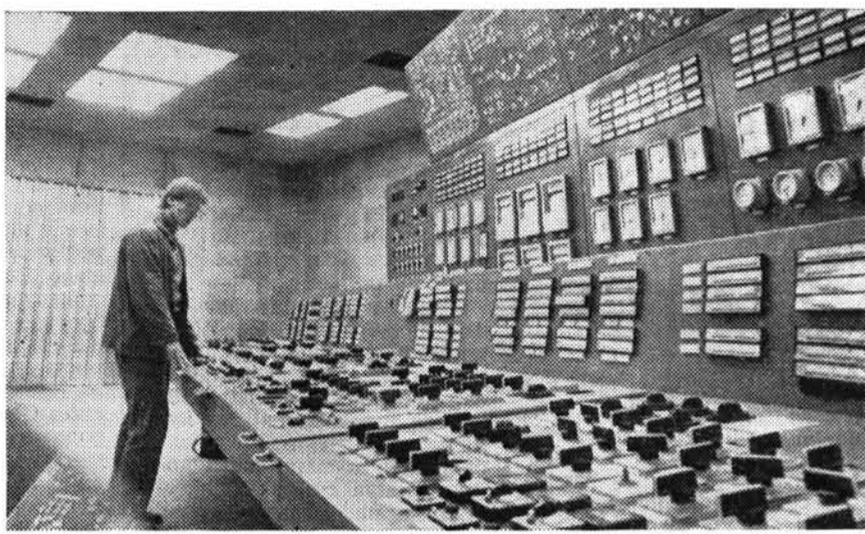
На ферме я стаў сведкам адной цікавай сустрэчы. У ДOME жывёлавода маю гераіню чакала група святочна апранутых маладых дзяўчат.

— Мы з Украіны, з Ровенскай вобласці. Прыехалі за вопытам.

Я падумаў, што Яўгенія Уладзіміраўна зараз збянтэжыцца, разгубіцца. Увогуле, было ад чаго: пачынаючы даяркі завіталі. Ды яшчэ няблізкія госці. Але памыліўся. Жанчына неяк светла, добразмыслівая ўсмехнулася, ступіла ім насустрэч і прамовіла:

— Што ж! Вы не першыя тут. Давяце знаёміцца...

Міхась СТЭЛЬМАК.

Сярод буйных прамысловых краін Савецкі Саюз — адзіная, якая цалкам забяспечвае сябе палівам і энергіяй за кошт уласных прыродных рэсурсаў і экспартуе электраэнергію. Амаль на адзінаццаць працэнтаў узрасла вытворчасць электраэнергіі за год на Мінскай ЦЭЦ-4. Больш чым на восем працэнтаў павялічылася выпрацоўка цеплавой энергіі.

НА ЗДЫМКАХ: за пультам кіравання блокам машыніст С. РАКША; лабарант І. ЖУК праводзіць чарговыя даследаванні па праграме аховы навакольнага асяроддзя ад уплыву буйнога прамысловага прадпрыемства.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

РАЗВІЦЦЕ МЕДЫЦЫНЫ: НОВЫ МЕТАД ЛЯЧЭННЯ

ДА ТАЯМНІЦ ФОТАТЭРАПІІ

Без хірургічнага ўмяшання — з дапамогай святла і зялёнага пігменту раслін хларафілу можна будзе збаўляцца ў будучыні ад пухлін, якія развіваюцца ў арганізму. Да такога вываду прыйшлі вучоныя Інстытута фізікі Акадэміі навук БССР, Белдзяржуніверсітэта і Навукова-даследчага інстытута анкалогіі і медыцынскай радыялогіі. Аб праводзімых даследаваннях і перспектывах фотатэрапіі журналіст Д. ПАТЫКА напрасіў расказаць загадчыка лабараторыі фотатэрапіі Інстытута фізікі члена-карэспандэнта АН БССР Г. ГУРЫНОВІЧА.

— Сваім з'яўленнем новы метад тэрапіі, які цяпер распрацоўваецца і ў некаторых іншых краінах, абавязаны адкрыццю так званага сінглетнага кіслароду, — гаворыць вучоны. — Яго малекула вельмі падобная на звычайную, але адрозніваецца па некаторых аптычных і магнітных уласцівасцях. Адрозненне як быццам і нязначнае, аднак для хімічнай рэакцыі гэта мае велізарнае значэнне. Сінглетны кісларод значна больш актыўны і акісляе рэчывы, з якімі не можа справіцца яго менш агрэсіўны дваянік.

— Чаму ж аб яго існаванні навуцы раней не было вядома?

— Яшчэ нядаўна такія адкрыцці даследчыкам былі проста не пад сілу. Ёсць і іншыя прычыны. Такія малекулы ўтвараюцца з нармальнага кіслароду толькі на святле і толькі пры ўзаемадзеянні з узбуджанымі малекуламі хімічных рэчываў. Мала таго — жывуць яны ў такім стане ўсяго мілісекунды. Тым не менш, у прыродзе гэтая з'ява даволі распаўсюджаная. Напрыклад, нядаўна ўдалося высветліць, што сонечны загар — зусім не прамы вынік апрамянення ультрафіялетам, а вынік уздзеяння на клеткі сінглетнага кіслароду, які ўтвараецца ў тканках з дапамогай святла. Кісларод такой разнавіднасці — прычына выцвітанія фарбавальнікаў і разбурэння палімераў. Вось чаму даследаванне механізма яго генерацыі і шляхоў уздзеяння на матэрыялы набыла сёння вялікае значэнне для многіх галін гаспадаркі. Важнае яно і для медыцыны. Сумесныя работы з урачамі паказалі, што найбольш адчувальнага прагрэсу можна дабіцца ў лячэнні пухлін.

— А як хутка чалавек дасягне гэтага прагрэсу?

— Сёння мы праводзім даследы на культурах клетак і лабараторных жывёлінах. Вынікі абнадзейваюць, рост хворых клетак удаецца спыніць, і пухліна даволі хутка разыходзіцца. Наступны этап — клінічныя выпраба-

ванні. Яны пачнуцца, калі медыкі пераканаюцца ў бяшкоднасці для чалавека раствору вытворных хларафілу, які ўводзіцца перад апрамяненнем.

— Чаму вырашана выкарыстоўваць імяна хларафіл?

— Такія рэчывы здольны перадаваць свой узбуджаны стан малекуле кіслароду. Акрамя таго, яны валодаюць каштоўнай уласцівасцю канцэнтравання ў самой пухліне — там, дзе біялагічныя працэсы найбольш актыўныя. Праўда, кампанентам хларафілу ў натуральным выглядзе рабіць ін'екцыю нельга. Папярэдне мы іх пераводзім у водарастваральную форму. Учэстак, дзе знаходзіцца пухліна, праз спецыяльны святлафільтр асвятляецца звычайнай лямпай напальвання. Святло ўзбуджае ў тканцы малекулы хларафілу, якія ператвараюць кісларод у сінглетны. Праз некаторы час хворыя клеткі знішчаюцца.

— Але ж святло не можа пранікаць у цела глыбока?

— Таму вонкавае асвятленне прымяняецца ў даследах медыкаў толькі тады, калі хворы ўчэстак знаходзіцца неглыбока. У іншых выпадках мы мяркуюем дабрацца да ўнутраных органаў з дапамогай найтанчэйшых святлаводаў.

— Георгій Паўлавіч, калі хларафіл так добра ператварае кісларод у сінглетную форму, то чаму ж не разбураецца лісце раслін?

— Яно ўтрымлівае рэчыва, якое ахоўвае ад падобных непрыемнасцей — вядомы пігмент карацін. Сам ён не разбураецца, а толькі мяняе форму малекулы. Дарэчы, карацін ёсць у любым жывым арганізме.

Зараз гэты новы метад тэрапіі праводзіць усебаковае вывучэнне. Наперадзе — практычнае асваенне. Увогуле спадзяёмся на высокія станоўчыя вынікі. Фотатэрапія не толькі ўзмацніць аўтарытэт навуковай медыцыны, але і, што самае галоўнае, прынясе карысць грамадству, захававшы здароўе многім людзям.

ДЗЯКУЙ ВАМ, САВЕЦКІЯ МЕДЫКІ!

Лёс склаўся так, што я і мая сястра Ганна Рыгораўна ў свой час пакінулі Радзіму і выехалі за мяжу. Я з'яўляюся грамадзянкай Федэратыўнай Рэспублікі Германіі, а сястра — Англіі. Час ад часу мы прыязджаем у Савецкі Саюз, у родную Беларусь, каб правесці сваякоў. Бываем і ў Лагойску, дзе жыве сын маёй сястры.

Вось і ў кастрычніку мінулага года мая сястра Ганна Тарас прыехала з Англіі ў Лагойск, каб пагасціць у сына. Здарылася так, што яна нечакана моцна захварэла. Тут жа па тэлефоне была выклікана машына хуткай медыцынскай дапамогі. Яна

прыехала да хворай літаральна праз некалькі хвілін.

Затым мая сястра была змешчана ў бальніцу на стацыянарнае лячэнне. Там яна знаходзілася амаль два месяцы. Урач-тэрапеўт Таццяна Касцяневіч, медсёстры і абслугоўваючы персанал адносіліся да Ганны Рыгораўны з выключнай цеплынёй і ўвагай, рабілі ўсё, каб яна хутчэй паправілася.

Здзівіла маю сястру тое, што лячэнне тут было бясплатнае, што не трэба было плаціць ні за харчаванне, ні за догляд. А калі б ёй давялося прайсці такі ж курс лячэння ў любой англійскай бальніцы, то гэта абшлось б у значную суму.

Намаганні медыкаў, гуманна адносіны прынеслі добрыя вынікі: у студзені гэтага года сястра выпісалася з бальніцы. Ад'язджаючы на месца нашага пастаяннага жыхарства, я і мая сястра хочам праз вашу газету выказаць самую шчырую ўдзячнасць медыкам лагойскай бальніцы, пажадаць ім поспехаў у выкаароднай справе — яны ж вяртаюць людзям здароўе.

Вольга ЗЭЛЬДЭН.
ФРГ.

РАДКІ З ПІСЬМАЎ

Дарагія сябры! Вашу газету атрымліваю рэгулярна і чытаю з вялікай цікавасцю. Беларускую мову разумею добра, але пісаць пакуль цяжка. Вельмі вялікае ўражанне зрабілі на мяне дарожныя нататкі В. Мацкевіча «На тым беразе». Аўтар добра зразумеў пачуцці суайчыннікаў, якія жывуць на чужыне.

Нядаўна мы паглядзелі фільм Э. Клімава і А. Адамовіча «Ідзі і глядзі». Э. Клімаў асабіста прысутнічаў на гэтым праглядзе ў Таварыстве сяброў Савецкага Саюза і даваў нам тлумачэнні. У зале было шмат англічан. Ubачыўшы, што рабілі фашысты ў Беларусі, многія на-сапраўднаму зразумелі, чаму савецкія людзі так хочуць міру і ненавідзяць вайну. Фільм вельмі цяжкі. Іншы раз нават сэрца замірае ад жаху. Але мы не маем права забываць гісторыю. Інакш ужо перажытыя людзьмі жахі могуць паўтарыцца. Абстаноўка тут складаная, але праўда прабівае сабе дарогу. Цяжка жыць у адрыве ад Радзімы, і мы з нецярплівасцю чакаем гасцей з Беларусі, спадзяемся і самі яшчэ пабываць у вас.

Лідзія ЛАНГСТОН.

Англія.

Дарагая рэдакцыя!

Піша вам бабуля Жэні Медэра. Хачу, хоць і са спазненнем, ад усяго сэрца падзякаваць Беларускаму таварыству «Радзіма» за тое, што мой унук змог мінулым летам адпачыць у піянерскім лагэры «Зорны» пад Мінскам. Дзякую таксама і рэдакцыі за кранальны водгук аб Жэні ў вашай газеце. Вярнуўся ён радасны і задаволены. Жыццё ў піянерскім лагэры яму вельмі спадабалася.

Самой мне з-за ўзросту і слабага здароўя адпраўляцца ў далёкую дарогу цяжка, хоць і надта хацелася б яшчэ раз пабачыць Радзіму. Я рада, што на маёй роднай зямлі змог пабываць унук.

Ганна ЕЛІНЕК.

Аўстрыя.

Пішу пісьмо з далёкай Аргенціны. Не магу маўчаць аб тым, што мяне глыбока ўсхвалявала і прымусіла задумацца. Прычына таму часопіс, які я атрымаў ад вас. Гэта расказ аб тым, як святкавалася на Радзіме 40-годдзе Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Калі чытаў яго і глядзеў фотаздымкі, было такое пачуццё, быццам я сам прысутнічаў на свяце, усё бачыў і чуў, аб чым там гаварылася. Вось фотаздымкі, на якіх паказана ўзнагароджанне ветэранаў. Вельмі добра, што ў нас на Радзіме не забываюць тых, хто не шкадаваў свайго жыцця дзеля шчасця будучых пакаленняў. Усе яны героі і заслугоўваюць высокай ўзнагароды.

Чалавецтва ніколі не павінна забываць тых 20 мільянаў жыццяў, якія аддала наша Радзіма дзеля таго, каб пазбавіць свет ад карычневай чумы — фашызму. Але сёння над светам зноў нависла пагроза. Безадказныя палітыканы, быццам цыркачы, жангліруюць такімі «цацкамі», як ядзерныя бомбы і ракеты. Хто спыніць іх? Толькі сумесныя намаганні ўсіх разважлівых людзей планеты.

Міхаіл ГУЙСКІ.

Аргенціна.

У нашым горадзе Ванкуверы працоўныя, у тым ліку і суайчыннікі, вядуць узмоцненую барацьбу супраць выпрабаванняў ядзернай зброі на канадскай зямлі. Сто дзевяноста сем самых розных грамадскіх арганізацый ужо ўступілі ў арганізацыю пад назвай «Спыніць гонку ўзбраенняў». Наш аддзел ФРК уваходзіць у ініцыятыўны камітэт. Мы заклікаем усіх людзей не аставацца ўбакі. У апошнім маршы пратэсту ўдзельнічалі нават пенсіянеры, дзядулі і бабулі. Спадзяемся, што ў наступным будучы ўдзельнічаць і нашы дзеці, унукі і праўнукі. Бо абарона міру датычыць усіх — старых і малых. Калі дапусцім ядзерную вайну, не будзе выратавання нікому. Каму патрэбна вайна? Толькі тым, хто нажывае мільёны на людской крыві. Але гэтыя мільёны можна і трэба выкарыстоўваць зусім з іншай мэтай. Трэба карміць, лячыць людзей, ствараць ім добрыя ўмовы жыцця, а не пагражаць знішчэннем.

Уладзімір ГАУРЫЦКІ.

Канада.

НА РОДИНЕ ЧЕРЕЗ 40 ЛЕТ

Для кожнаго из нас, соотечественников, которых судьба забросила на чужбину, нет ничего светлее и радостнее в жизни, чем после долгой разлуки вновь увидеть свою любимую, никогда не забываемую Родину. Такое счастье выпало и мне. Мы с женой вместе с другими туристами-соотечественниками из Канады побывали в Советском Союзе, навестили нашу родную Белоруссию. Память об этой поездке навсегда сохранится в моем сердце. Я помню каждый день, каждый час нашего пребывания на родной земле. И сегодня хочу поделиться своими впечатлениями с вами.

Первым городом на нашем пути была столица нашей Родины Москва. Слава о ней идет по всему миру. Тысячи туристов из разных стран едут сюда, чтобы познакомиться с великолепными памятниками архитектуры, сокровищами мирового искусства, собранными в ее музеях. Но главное, посмотреть, как живут люди в стране социализма. Нас поместили в великолепной гостинице «Космос», где очень удобные номера, хорошее обслуживание. Уже через пару часов после прилета мы поехали на экскурсию по Москве. Трудно описать те чувства, которые охватили нас, когда автобус остановился у Кремля. Мы были в самом сердце Родины. Наш гид Ирина рассказывала, в каком здании проводятся заседания правительства, где принимают высоких зарубежных гостей. На территории Кремля было очень много туристских групп. Побывали мы и на Красной площади у Мавзолея Владимира Ильича Ленина. Большое впечатление на нас произвел Музей космонавтики, где собраны портреты всех великих русских и советских ученых, причастных к развитию отечественной космонавтики: М. Ломоносова, К. Циолковского, С. Королева и других. Радостно улыбался нам с фотографией Юрий Гагарин. Мы с интересом знакомились с устройством космических кораблей. В 40 километрах от центра Москвы, на Волоколамском шоссе, мы увидели противотанковые заграждения, построенные из стальных балок. Они напомнили нам о второй мировой войне.

Далее наш маршрут пролегал через Ленинские горы. Отсюда видна панорама всей Москвы. Вечером мы с женой отправились на цирковое представление, любители балета могли пойти в Большой театр. Все члены нашей группы остались очень довольны встречей с Москвой, ее гостеприимными людьми и знакомством с достопримечательностями столицы.

Через 3 дня наша группа прилетела в Минск. На авто-

бусах нас привезли в гостиницу «Юбилейная». Тут нас ждало самое радостное событие за всю поездку: не успели мы еще разобраться с багажом, как раздались возгласы: «Братик ты наш родненький! Дяденька дорогой! Сколько же лет мы тебя не видели?» Когда я оглянулся, увидел около тридцати человек моих родственников. Среди них были и незнакомые мне лица внуков, с которыми я еще никогда не виделся. Объятиям и вопросам не было конца. Теплота встречи с родной дочерью до глубины души взволновала меня и запомнится на всю жизнь. В этот вечер, как и в последующие, родственники увезли нас с женой к себе на ужин. Три дня мы осматривали Минск. Посетили Хатынь, Мемориальный комплекс на месте сожженной немцами деревни. Здесь обозначены места, где находились сгоревшие дотла хаты с людьми, колодцы. А над ними возвышается скульптура Пепелоренного Человека. Это скульптура Иосифа Каминского, жителя деревни, который чудом спасся от огня. Он и поведал миру о трагедии деревни Хатынь. Израженный, обгоревший Иосиф Каминский держит на руках изувеченное тело своего сына Адама, которого он нашел среди трупов односельчан, и кажется, бронзовые уста Непокоренного говорят: «Будь проклят, фашизм!» Гневом и тревожностью гудят хатынские колокола, и под их набатный звон идет непрекращающийся поток экскурсантов из всех районов Советского Союза и многих зарубежных стран. Мемориальный комплекс в Хатыни называют еще Кладбищем деревень. Здесь установлены урны со священной землей не возрожденных к жизни белорусских деревень. Не одного человека, не двух, а многих, многих деревень, в которых жили тысячи советских людей. Их названия запечатлены на мраморных плитах. В центре комплекса горит Вечный огонь — напоминание живым о людях, погибших от рук фашистских захватчиков.

Наша группа побывала также и на родине Янки Купалы.

Вскоре группа покинула родной для всех нас Минск и выехала поездом в город Брест. Здесь нас тоже ожидало много интересного. Запомнилось посещение детского сада. У входа нас встретили мальчик и девочка с хлебом-солью. Мы узнали, что в детский сад принимают детей от полутора до шести лет. Воспитывают их специалисты по дошкольному образованию, окончившие институты. У детей стараются развить их природные способности к рисованию, музыке, пению и танцам. Дети находятся под постоянным наблю-

дением врача, в очень чистом и аккуратном помещении. Мы с интересом прослушали детский концерт. Но, конечно, главное в этом городе — Брестская крепость, где в первые дни войны не на жизнь, а на смерть сражались советские воины. У Вечного огня несут почетную вахту пионеры. В неприкосновенном виде остались руины крепости, где происходили ожесточенные бои и схватки с фашистами. В музее хранятся фотографии героических защитников советских рубежей. После небольшой прогулки у реки Мухавец мы возвратились в музей, где произошла памятная встреча с ветераном обороны Брестской крепости Иваном Рудчиком, который чудом остался в живых после боя с фашистами 22 июня 1941 года. Иван Демьянович — талантливый художник. Три картины, написанные им об обороне крепости, и картина, где изображено наступление Красной Армии на Брест, фашисты, оставляющие город и крепость, спасающиеся бегством на запад, украшают стены музея. Сын Ивана Демьяновича Николай запечатлел нашу незабываемую встречу с отцом. И теперь я храню эту фотографию, как самый дорогой сувенир о поездке на Родину.

В Бресте у нас было время походить по городу, посетить магазины. Нас поразило изобилие товаров. Мы увидели широкий ассортимент тканей, мужской и женской одежды и обуви, холодильников, стиральных машин, телевизоров, радиоприемников и много другого. Во всех городах, где мы побывали, стоят строительные краны, города растут вверх, и всюду можно увидеть объявления: требуются, требуются, требуются рабочие руки. Желательные приглашаются на различные курсы: дневные, вечерние и заочные, чтобы овладеть новыми профессиями. Я разговаривал с людьми. Мне все в один голос сказали, что на заводах не хватает рабочих рук. Для инвалидов войны и заслуженных пенсионеров городской транспорт бесплатный.

Все мы увидели, что в Советском Союзе люди свято хранят память о тех, кто отдал свои жизни за свободу Родины в борьбе с коричневой чумой — фашизмом. Мы еще раз убедились, что в СССР все хотят мира. Я счастлив, что мое давнее желание побывать на Родине, наконец, осуществилось, и теперь мечтаю приехать еще раз.

Афанасий БОРОВОЙ.
Канада.

НА СНИМКЕ: Афанасий и Ольга БОРОВЫЕ с участником обороны Брестской крепости И. РУДЧИКОМ.

Development of International Contacts

(Excerpts from an article by Arsen Vanitsky, Chairman of the Presidium of the Byelorussian Society of Friendship and Cultural Relations with the Foreign Countries, published in the newspaper Golas Radzimy)

In April of 1986 there will be the 60th anniversary of the organized activities of the Byelorussian public for the development of friendship and cooperation among nations. The founders of the Byelorussian Society of Friendship and Cultural Relations with the Foreign Countries included our prominent writers like Yanka Kupala, Yakub Kolas, Tishka Gartny, Mikhas Charot and other prominent public figures.

The Byelorussian Society of Friendship maintains contacts with 352 organizations in 75 countries of the world. In 1985 it hosted over 4,000 foreign visitors.

The promotion of mutual understanding and confidence, the provision of true information about the Soviet Union and our Republic, learning the life and culture of other nations have always been the basic principles of the activities of the Byelorussian Society of Friendship and Cultural Relations with Foreign Countries.

Of great importance for the strengthening of friendship and the consoli-

dation of peace-loving forces were the preparation to and celebration of the 40th anniversary of the Victory over fascism. The anniversary of their liberation from Nazi invaders was celebrated by socialist countries. Hundreds of former fighters against fascism from France, Italy, Great Britain, Canada, USA visited Byelorussia at the time of festivities on the occasion of the 40th anniversary of its liberation.

The relations of Byelorussia with the public of the socialist countries are as ever fruitful. Direct contacts between regions, districts of Byelorussia, individual enterprises, collective and state farms, higher educational establishments and linked industrial enterprises and educational establishments in the countries of Socialist community have become traditional.

The Days of the Soviet Union represented by the Byelorussian SSR were held in Japan, Netherlands, Madagascar and Mauritius last year. They were most important events that characterized the level of relations of the Byelorussian public with other countries.

The international tourism is more widely used now for strengthening friendly relations.

Every year the Republic develops new friendly relations with foreign

countries. The representatives sent by the women of Cyprus and by the revolutionary forces of Mozambique, the youth from Burkina Faso, scientists from Argentina and Cuba, peace movement participants from the United States — they were only but few of friends of the Soviet Union who visited Byelorussia at the end of 1985. They took along back home cordiality and generosity of the Byelorussian people, its kindness. As it was noted in the statement by the General Secretary of the CPSU Central Committee Mikhail Gorbachov, 'In the questions of preserving peace and saving mankind from the threat of nuclear war, no one should remain indifferent or stand aloof. This concerns each and every one of us. Each state, large or small, socialist or capitalist, has an important contribution to make. Every responsible political party, every nongovernmental organization and every person has an important role to play'.

The life has proved that good feelings of confidence, respect and friendship among nations contribute to the maintenance and strengthening of peace. And in the majority of cases good will manifested in relations produce positive results.

RED LILIES OF THE VALLEY

In the «Library of «The Voice of the Motherland» newspaper» has been recently published a new book «Red Lilies of the Valley». The book is a collection of verse of the well-known Byelorussian poet Maksim Tank, translated into English by Anisiya Prokofieva. Maksim Tank (Yevgeny Ivanovich Skurko) is a national poet of Byelorussia. He is a full member of the Byelorussian Academy of Sciences and President of the Executive of the Byelorussian Writers' Union. We propose you some poems from the book.

* * *

Once in my distant youth
My Fate and I agreed
To meet upon the path
That leads across the field.

As many times before
I walk along this way
Through crowing of the cocks
And summer's glow at day.

We haven't met yet; maybe
I've gone astray somehow.
We cannot recognize,
Perhaps, each other now.

The wanders somewhere near.
And past her straight I go...
The breezes from the fields
I feel them softly blow!
1975.

THE BARD

The old wandering bard
Under the birch-trees died,
Among whispering leaves
Where playful breezes hide.

So that all his songs
Should not be hidden under
Some heavy stone or pulled
By strange hands asunder,

He gave the stars his strings,
To rowans — the sorrows,
The joys — to light-blue lakes,
The echoes — to hollows.

And only after that
The bard's crystal-clear eyes
The Nieman falcon took
Up to the boundless skies.

We wander, picking up,
With caution, in these days
Those echoes, sorrows, joys,
Those stars' melodic lays.
1938.

TWO EAGLES

With heavy, blackish smoke
The sky is clouded o'er;
Two mighty eagles there
Are waging a fierce war.

One eagle's black-feathered —
It is death's certain sign
For that pain-bound soldier
Who on the grass lies dying.

The other bird's snow-white,
With pinions light and clear:
His fair girl's devotion
That means for the warrior.

Stillness... Even grasses
They do not rustle there,
But one hears the eagles.
Foes, fighting in the air.

Bereft of strength, the man
Wounded and bleeding lies
Thinking, «Which will conquer
In those dark, smoke-veiled skies?»
1961.

THE MOTH

A golden day
By the warm sunshine lit,
A blue-winged moth
O'er the cornfield does flit,

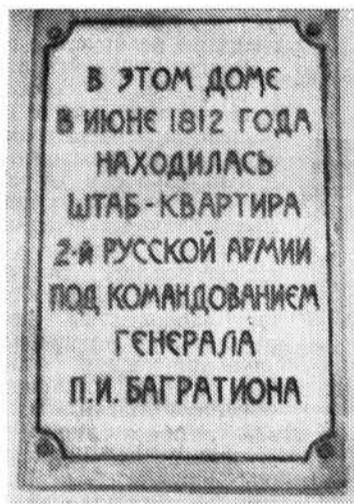
Round the cradle
Mid the thick, golden rye
It, dreamlike, whirls,
So gracefully, not high.

To touch its wings
With his hand the babe tries,
In this he fails,
Weeps bitterly and cries.

His young mother,
A reaper, starts speaking:
«Your lot, my boy,
On the road's still sleeping.

As soon as I
Finish reaping this patch,
About moths' flights
I shall tell you so much!

Your daily bread
For you, sonny, I'll earn;
Both high and far
To fly fine you will learn!
1937.

More than thirty thousand exhibits are kept in the Military and Historical Museum in Volkovisk, named after legendary military leader of the Patriotic War of 1812 P. Bagsation. The exposition tells about him and other valiant sons of the country, who defended the independens of the Motherland. The Museum is placed in an ancient house, that was built in the first years

of XVII century. The building is a monument of architecture and is under the protection of the state.

During the years of the Great Patriotic War fascist invaders robbed the Museum. Many museums of the country helped to restore the unique collection. The most precious are the materials, sent from Dagestan, where the great military leader was born.

The employees of the Museum do different scientific researchs, regularly organise mobile exhibitions.

On photos: in the hall of the Museum; memorial plaque on the wall of the ancient building; employees of the Museum N. DOROZHNIKIN and N. DURIN examine new exhibits.

Photos by E. PESETSKY.

COMMON BREAD

«There are things in the world, primordial in their kindness and understandable to all, a link connecting the ancient union of Nature and Man and the prime among these things is bread». These words belong to writer Mikhail Prishvin, who glorified Nature in his literary creations. There is profound wisdom in the way he wrote about bread and perhaps that is the reason why these lines come back to one's mind when one goes on a visit to Rassvet Collective Farm in the Mogilyov region.

It would not be an exaggeration to say that everyone in Byelorussia knows about the collective farm. After the Great Patriotic War, Hero of the Soviet Union Kirill Orlovsky was elected its chairman. His name has become a legend in his lifetime. International brigades fighter in Spain, courageous partisan commander, who lost both his arms in the war, he came to his native village of Myshkovichi at a time when it was practically devastated by the war. For more than twenty years he had been working as chairman. He was awarded the Serp i Molot gold medal of the Hero of Socialist Labour and the Gold Star of the Hero of the Soviet Union. His death in January 1968 was a common pain in the hearts of his fellow villagers, but life in the collective farm had not stopped. Vasily Starovoitov was elected chairman after his death. He was to continue the cause of Orlovsky, whose name was now conferred on the collective farm.

Under the new chairman the collecti-

ve farm was always the winner irrespective of weather changes, which means that the winners were the state and the people. Every hectare of the collective farm soil now yielded 40 centners of grain and 280-300 centners of seed potatoes which bring the collective farm a million-ruble profit. Cattle-breeding also proved a very profitable asset.

«Agriculture must be a wasteless production», Starovoitov says with conviction, showing me around a hides and skins currying shop and then a sewing shop. Frankly speaking, it can hardly be called a shop, because only seven girls work here, who expertly make leather and sheepskin coats for children and adults.

The collective farm has hides and skins and sewing shops, a hot-house and vegetable and fruit processing shop, as well as brick, asphalt and concrete producing plants. Isn't that too much for a collective farm?

As it turned out, all this has a most direct relation to the chairman's masterplan. The main thing is the building of a new village, new peasant life and a new man. That was exactly the way he put it. «By building a new way of life in the village, we create a new man with new psychology and new world outlook».

Getting an 8 to 10 million roubles of annual profit, the collective farm allots 2.5 million to capital construction, and considering the roads, that would amount to three million. In the past years, there was a townlet built with picturesque houses, costing from 6.5 to

15 thousand each, but that's for those who buy them, because the collective farm pays ten thousand more for each. But the economic situation in the farm allows it to pay approximately ten thousand more, and it can afford to give the difference as a gift to their workers.

The house has all the amenities plus garage and telephone. It is being sold on the installment five-year basis. In case a customer changes his mind, he gets his money back. The task the chairman has set himself and the building team — to make 40-45 cottages of this kind annually. The collective farm also builds a new modern farm for cattle, a pigsty, garage, hothouse, shop for processing fruit and vegetable, a management building, a bathroom and washing combine and kindergarten (annually, 45-50 babies are born). All collective farmers have weekends, paid leaves and get their annual rest in dispensaries, rest-homes, sanatoria and tourist trips.

People never leave Rassvet Collective Farm, because work here is well organized and is maximally close to industry, and the payment is flexible, with due account of the result. Besides, there are pensions generously supplemented by the collective farm in the form of various increments. That is the reason why people work for 25-30 years and more in Rassvet Collective Farm.

...The local House of Culture is full to capacity. Hundreds of people came to congratulate Vasily Starovoitov on his award with the Order of Lenin and his second Serp i Molot medal. People gave him a standing ovation.

Nikolai MATUKOVSKY

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЗМІТРАКА БЯДУЛІ

УЗГАДАВАНЫ ВЯЛІКАЙ ЭПОХАЙ

Змітрак Бядуля — класік беларускай літаратуры. І чым больш мінае гадоў, якія адлічваюць поступ нашай духоўнай культуры наперад, тым мацней і глыбей усведамляецца маштабнасць агульнаагульнага значэння яго багатай літаратурнай спадчыны.

Так, Змітрак Бядуля — глыбока нацыянальны беларускі пісьменнік, паплекнік і сябар Янкі Купалы і Якуба Коласа, Максіма Багдановіча і Максіма Гарэцкага. Паходзячы з яўрэйскай сям'і, для якой Беларусь была родным краем, ён аддаў Радзіме ўсю палымнасць сваёй душы, аддаў вялікі талент, узгадаваны той парой, той эпохай, калі ідэя нацыянальна-вызваленчых імкненняў ужо лунала над спрадвечна соннымі, імгліста-задумнымі прасторами беларускай зямлі.

Сталася так, што будучы пісьменнік у юнацтве шчасліва натрапіў у хаце сваіх знаёмых на газету «Наша ніва». Напачатку здзівіўшыся, што выдаюцца газеты на беларускай мове, Змітрак Бядуля ўсёй душой аддаўся ўнутранаму парыванню служыць беларускай літаратуры і культуры.

Пераехаўшы з роднага мястэчка Пасадзец у Вільню, трапіўшы там у культурнае

дзіва будзе сказаць: менавіта селянін і становіўся гэтым выключным героем і бунтаром, якога клікалі ўдаль неспакой, узрушанасць і прага новых, няведаных яшчэ ўражанняў і адчуванняў.

Як вядома, селянін не так і рэдка быў героем рамантычных твораў XIX стагоддзя, але пераважна ў якасці персанажа другаснага. Сяляне са сваім жыццём, са сваім лёсам часцей за ўсё становіліся толькі экзатычным фонам для сапраўднага, напружанага рамантычнага дзеяння і перажывання. У творах жа рамантычнага складу, якія з'явіліся ў беларускай літаратуры пачатку XX стагоддзя, менавіта селянін, а не хто-небудзь іншы, валодае духам сапраўды велічнага героя. І такой з'явы, трэба сказаць, бадай што не ведалі дагэтуль усе развітыя літаратуры свету. Сапраўды, хто герой самых тыповых рамантычных твораў XIX стагоддзя, напрыклад, паэмы Дж. Байрана «Шыльбэнскі вязень» ці паэмы А. Пушкіна «Цыганы»? У першым выпадку — арыстакрат, пісьменнік і філосаф Франсуа Банівар, а ў другім — Алека, гарадскі жыхар, блізка да велікасвецкіх колаў, чалавек, які носіць, як сказаў у паэме, «кайданы асветы». У беларускай жа літара-

духоўнага парывання і імкнення ў вялікі свет, якая стане галоўнай жыццёвай задачай Сымона-музыкі і паэмы Якуба Коласа, а таксама шмат якіх персанажаў Янкі Купалы.

Уся рэвалюцыйная творчасць Змітрака Бядулі — гэта не толькі палымны заклік паэта да новай будучыні, але і настойлівая спроба паказаць канкрэтнае аблічча народнай душы, якая рвецца да гэтай будучыні. Як і

мас. Думка, што прагавітасць і раўнадушша багатых забіваюць творчую душу народа, з'яўляецца галоўнай ідэяй апавядання «Бондар» і іншых твораў пісьменніка.

Аднак крытычныя адносіны пісьменніка выклікалі таксама і нізкія ўнутраныя магчымасці селяніна, яго змірэнне з жабрачай доляй, яго мізэрныя ўяўленні пра свет. Горыччу аддае гумар у апавяданнях «Тулягі», «Пяць лыжак заціркі», «Гора ўдавы Сымоніх» і іншых, дзе непатрабавальнасць селяніна да жыцця і да самога сябе знаходзіцца ўжо на мяжы маральнай прыстойнасці і ператвараецца ў прыкмету душэўнага заняпаду.

Вершам «Спадчына», напісаным у 1918 годзе, Янка Купала выказаў крэда ўсёй маладой беларускай інтэлігенцыі, якая трывожылася, каб у крывавых падзеях вайны, у часы, якія неслі людзям безліч фізічных і маральных пакут, не страцілася, не забылася ўжо існуючая, ужо набытая і ўзбагачаная духоўная спадчына беларускага народа.

Водгук купалаўскай трывогі адчуваецца ў змесце шмат якіх твораў Змітрака Бядулі, напісаных у часы грамадзянскай вайны і іншаземных акупацый. Ён і сам перажываў тады перыяд самых напружаных і балючых пошукаў веры, праўды і ісціны. Паэт не адразу прыняў Кастрычніцкую рэвалюцыю, але яго пошукі завяршыліся «выхадам на шляхі рэвалюцыйнага абнаўлення жыцця, адкрытыя Кастрычнікам і пракладзеныя Савецкай уладай».

І гэтак жа сама, як Янка Купала і Якуб Колас, Змітрак Бядуля быў перакананы, што ў той велізарнай працы на стварэнне сацыялістычнай асноў жыцця ёсць месца і тым здабыткам нацыянальнай духоўнай культуры, якія ўжо былі створаныя намаганнямі папярэдніх пакаленняў лепшых талентаў з народа. У зборніку вершаў «Пад родным небам», выдадзеным у 1922 годзе, ёсць радкі, якія непасрэдна пераклікаюцца з купалаўскай «Спадчынай»:

Ці помніце вы песні
аб сваіх дзядох?
Ці бачыце паходні,
родныя саколы?
Ці пойдзеце наперад
па святых слядох?
Ці будзеце свяціцца
ў родным творчым коле?
Ці будзеце магутны?

У гады Савецкай улады па-новаму расквітнеў талент пісьменніка. Ён шмат працуе як грамадскі і культурны дзеяч і як творца мастацкага слова. У апавесці «Салавей», якая тэматычна звернута ў гістарычнае мінулае, вырашала вельмі надзённая праблема становішча і ролі мастацтва ў грамадскім жыцці. Апавесць стала вельмі папулярнай, і найбольш — сярод моладзі. Раман жа «Язеп Крушынскі», асабліва першая

яго частка — гэта ўзор аналітычна-рэалістычных магчымасцей беларускай прозы на рубяжы 20-х і 30-х гадоў. Ён знаходзіцца на ўзроўні лепшых яе дасягненняў, звязаных з імёнамі такіх выдатных празаікаў, як Я. Колас, М. Гарэцкі, К. Чорны, М. Зарэцкі.

Але пра што б ні пісаў Змітрак Бядуля — ці пра мінулае, ці пра сучаснасць — ён вырашаў усё тую ж праблему драматычнай супярэчнасці паміж духам і высокім ідэалам, з аднаго боку, і беспрынцыповым прыстасавальніцтвам — з другога. Пісьменнік, душа якога была прасякнута рэвалюцыйным аптымізмам, імкнуўся паказаць перамогу духу, прыняўшы ўнутранай стойкасці над прыземленасцю і індывідуалістычным сваволлем.

Асобнай і вялікай размовы заслугоўвае літаратурная казка Змітрака Бядулі «Сярэбраная табакерка», якая была закончана пісьменнікам перад самай вайной. У ёй выразаюцца адчуваецца эстэтычная сувязь з надзённымі тэндэнцыямі развіцця не толькі савецкай, але і сусветнай літаратуры. Нездзе ў гэты прыблізна час з'явіўся раман М. Булгака «Майстра і Маргарыта», якому таксама, як і «Сярэбранай табакерцы», уласціва мэтанакіраванае мастацкае пераасэнсаванне міфалагічных матываў і вобразаў.

Аднак асабліва здзіўляе тое, што раман вядомага сучаснага калумбійскага пісьменніка Гарсія Маркеса «Восень патрыярха», з якім савецкі чытач пазнаёміўся на старонках часопіса «Нёман» у перакладзе Карласа Шэфмана і Валянціна Тараса, вельмі нагадвае па праблемнаму зместу, па вобразнаму каларыту, а ў асобных мясцінах і па стылістыцы «Сярэбраную табакерку» Змітрака Бядулі.

Некалі Змітрак Бядуля трывожыўся, ці будучы тыя, хто нёс наперад пачодні народнага духу, «свяціцца ў родным творчым коле». Імя самога Змітрака Бядулі даўно стала ўсенародна любімым і яго сведзіца ў творчых абсягах Радзімы зыркні святлом. І будзе свяціцца заўсёды, пакуль на той зямлі, якую ён палымна любіў, будзе жыць народ, якому ён самааддана служыў, і пакуль у вуснах гэтага народа будзе гучаць роднае слова не проста як сродак зносіна, а яшчэ як інструмент сапраўднай культуры і высокай духоўнасці.

Віктар КАВАЛЕНКА,
дырэктар
Інстытута літаратуры
АН БССР.

НА ЗДЫМКАХ: З. БЯДУЛЯ;
З. БЯДУЛЯ сярод пісьменнікаў,
1926 год; даваенныя выданні
твораў З. БЯДУЛІ.

Фота з архіва.

беларускае асяроддзе, Змітрак Бядуля вельмі хутка асвоіў усё кола філасофскіх ідэй і практычных мэт, якімі жывіўся ў той час нацыянальна-вызваленчы рух, і некалькі разоў стаў не толькі вядомым пісьменнікам і паэтам, але і прыкметнай фігурай на ніве грамадскай дзейнасці, перакананым байцом за рашучае дэмакратычнае абнаўленне жыцця, у працэсе якога пановаму павінен быў скласціся таксама і лёс беларускага народа.

У яго ранняя творчасць, прыкметы якой фарміраваліся пад плённым уздзеяннем эстэтыкі Янкі Купалы і Якуба Коласа, непадзельна пануе настрой непрыязнага існавання грамадскіх парадкаў, паэтызуецца дзеянне, чакаюцца ўзрывы і клічуща бурны.

Самі па сабе матывы, якія развіваюцца ў дакастрычніцкай творчасці Змітрака Бядулі, — гэта тыпова рамантычныя матывы, ужо вядомыя сусветнай літаратуры мінулага. Своеасабліваць жа заключалася ў тым, што ў творах беларускіх пісьменнікаў рамантычны настрой душы быў уласцівы чалавеку вёскі, а не проста нейкаму выключнаму бунтару. Больш праў-

туры рамантычным героем стаў дапытлівы і чулы сэрцам вясковец.

Спадвечная рыса селяніна — учэпіста трымацца за сваю гаспадарку, за сваю сядзібу і ўласнае поле. І вось нешта незвычайнае пачало рабіцца з селянінам у творах беларускіх пісьменнікаў. У «Абразках» Змітрака Бядулі малады хлопец з вёскі пакутуе ад дум, запустіўшы гаспадарку, ведае, што людзі смяюцца з яго, лічачы гультаём, але перамяніцца не можа: не спіць ночамі, мроіць і думае над загадкамі і таемнасцямі свету. «Як толькі вырас я са сваёй зрэбнай кашулі, майму сэрцу песна зрабілася ў грудзях і душы ў целе. Здаецца, лётаў бы вышэй гаю зялёнага, туды, дзе сонейка ўзыходзіць, дзе фарбай пурпурнай яно хмаркі фарбуе. Здаецца, абхапіў бы ўвесь свет і зліўся ў адно з ветрам лёгкім, каб нешта цікавае, патрэбнае казаць убогім вёскам, каторыя, нібы апенькі на пасецы, расцеліся па ўсяму абшару беларускіх раўнін і балот» («У досвітку»).

Няцяжка заўважыць, што ў гэтым унутраным маналогу лірычнага героя Змітрака Бядулі ўвасоблена тая ж прага

іншыя перадавыя пісьменнікі дарэвалюцыйнай пары, ён усёй сілай душы і таленту намагаўся адварнуць сялянства ад яго прыземленага, бездухоўнага існавання, якое завальнялася кавалкам хлеба, адкрыць яму новыя дарогі ў свет, куды яно павінна было прыйсці са сваёй, нацыянальна адметнай культурай і сваім уласным голасам. Ён вельмі баяўся і трывожыўся, каб Беларусь не засталася краінай, імя якой Жаброўшчына, дзе панаваў бы толькі вузенькі і мізэрны ідэал — як бы пракарміцца. Пагадзіцца з такой жабрачай доляй значала для народа пазбавіць сябе зроку, відущасці, асудзіць і ўсе будучыя свае накіраваны на вечную слепату. Пра гэта — вельмі своеасаблівае па вобразнай фактуры, але глыбокае па думцы філасофска-алегарычнае апавяданне «Ашчаслівіла».

Творы Змітрака Бядулі, напісаныя ў дарэвалюцыйны час, — сацыяльна вострыя. Ідэяна накіраваныя супраць эксплуатацый, бо пісьменнік разумее і адчувае, што эгаістычныя класавыя інтарэсы багатых — галоўная перашкода на шляхах духоўнага абуджэння працоўных

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЗМІТРАКА БЯДУЛІ

Змітрук БЯДУЛЯ

ПУД ЖЫТА

Мутная вільгаць вісела ў паветры, як павуціна. Конік трухаў, памалу перабіраў нагамі, хлѣпкаў па топкай грэблі, на якую наступалі з абодвух бакоў шэрагі высокіх асін і жыліста-вілаватых вольхаў.

Побач з конікам соваўся аблезлы ў рознаколерных латах і латачках кажуро-нак.

— Но-о-о! Ка-аб цябе... — чуўся з кажуронка няшчыры фурманскі голас. — Но-о-о! Ка-аб цябе... не даканчаў ён ляянку. Пры гэтым кожны раз пугаў ён сала таемныя знакі ў паветры. Пугаў ён намервалася прыпадаць да худых скабаў коніка і... не адважалася.

Конік на гэта не зварачаў жаднай увагі. Калматыя тоўстыя ногі яго лагодна мерылі грэблю крок за крокам, а вочы няпільна глядзелі наперад на роўную муць дарогі, якая выглядала вузкай туманістай глоткай балоцістага густога лесу.

За конікам тарарахталася скрыпучая каламажка. Напружаныя аглоблі трымаі моцна коніка, уеліся ў яго з абодвух бакоў, нібы доўгія клькі зверга.

У каламажцы на сядзенні з гарохава-наў чарнелася суконнае паліто пад чорным капелюхом. З-пад капелюха тырчэлі ва ўсе бакі іржанага колеру доўгія валасы. Валасы крахталі кожны раз, як каламажка зыбалася па карчах. Шырокія чорныя рукавы тады капаліся ў кучы гарохава-наў і палахліва ўдаліся ў фарбаваныя бакавыя планкі, удаліся смагла даўгімі, жылістымі, тонкімі пальцамі-спрунжынамі.

— Што, бацюшка, трасе? — ляніва пытаўся фурман. — Вядома, грэбля паганая, чартоўская дарога. Но-о-о! Ка-аб цябе!

Чорнае паліто нічога не адказала. Яно пільна і моўчкі пазірала на дугу.

Бацюшка выпадкова даведаўся, што ў яго паравяніна жонка памірае. Той не кліча яго, духоўніка. Не хоча паспавадаць жонку перад смерцю. Мабыць, пуд жыта шкадуе.

Бацюшка надумаўся і сам паехаў. Усёроўна жыта не падаруе...

Доўга ехалі яны.

Бацюшка напалавіну драмаў. Яму здавалася, што вечна будзе ён ехаць па гэтай старой грэблі і ніколі да вёскі не дабярэцца. Ад грэблі да вёскі Дубаўчоў было вёрст пяць.

Бацюшка спаў моцна, бо выбраліся на гладкую дарогу.

— Бацюшка, бацюшка! — будзіў яго Фурман.

— А-а? — пачуўся з-пад капелюха тлусты і лянівы голас.

— Мы прыехалі.

Бацюшка пачаў азірацца па баках. Дзядзінец.

Па шырокім дзядзінецці ёрзалі падвінкі, ружовыя, з рэдкай шарсцінкаю. Яны круцілі кароценькімі хвасткамі, як жывымі змейкамі, і час ад часу няласкава пазіралі на каламажкі.

Чорная сабакка піскліва гаўкала на калёсы, і, здавалася, каб не пуга фурмана, яна іх з'ела б у адну хвіліну. На ганку стаяў стары селянін. Шырокая гасцінная ўсмішка плыла з яго зморшчанага няголенага твару ў бок каламажкі.

Усе рухі старога селяніна дзіву даваліся на неспадзяваны прыезд такога гасця. Дзівіліся рукі селяніна, дзівіліся плечы. Робленая радасць тырчэла з яго вачэй, як шыла з мяшка.

Новыя лапці глуха затупалі, і гаспадар падскочыў да папоўскай каламажкі.

— Здрасце, бацюшка, дзень добры! Вось не думалі, не чакалі...

Ён памог бацюшку злезці з каламажкі.

— Як не думалі, не чакалі? — здзівіўся ў сваю чаргу поп: — Твая жонка пры смерці, а ты па мяне нават не прысылаеш! Што ты, Марцін, пра бога забыў, ці што? Выпадкова даведаўся я, што жонка твая памірае, вась і прыехаў яе выспавадаць перад смерцю.

— Ды яна, бацюшка, выздаравела, — апраўдваўся селянін.

Ва ўсёй фігуры гаспадара відаць было, нібы яму брыдка, што жонка выздаравела.

— Гм-м-м... — загумкаў бацюшка, — а не маніш? Ты, пэўна, яе ўжо і пахаваў без мяне...

— Далібог выздаравела, хварэла, вась узяла ды выздаравела.

— Да колькі ж ёй гадоў? — запытаўся поп.

— Сёмы дзсятка, бацюшка, канчаецца. Мы самі думалі, што памрэ.

— Калі выздаравела, дык дзякаваць богу, — сказаў халодна бацюшка. У яго тоне чулася, што ён шкадуе аб тым, што старая выздаравела, бо пуд жыта прапаў за нішто...

— Забылі, забылі вы ўсе пра бога, — машынальна мармытаў поп, ідучы ў хату.

Вінавата апусціўшы галаву, ішоў побач з ім стары селянін.

— Не паверу табе, Марцін, — казаў поп, — пакуль не пабачу тваю гаспадыню сваімі вачыма.

Пры гэтым ён хітра ківаў доўгім пальцам на селяніна.

— Пабачыце, бацюшка, пабачыце! Яна якраз бліны пячэ, — запэўніваў папа селянін.

Ад цёмнаватых сенцаў аддавала цялятамі і кіслай капустай.

— Асцярожна, бацюшка, асцярожна... — Але Марцін лічыў за лішняе закончыць слова, бо бацюшка ўжо ўдарыўся капелюхом аб касяк дзвярэй.

Поп перажангаўся на абразы і сказаў хатнім: «Здравствуйце». Жвавая бабулька, як уюн, круцілася каля прыпечку. Весела палаў у печы агонь. Вялікі саган з капустай быў абхоплены полымем. Вар у ім баўтыхаўся і шлёпаўся. Побач стаялі два меншыя гаршчкі і паглядзілі на вялікі гаршчок, як два чорныя мурыны на свайго караля. Самы прастор у печы быў аддадзены патэльні, на якой пякліся пшанічныя бліны.

Старая варочала вілачнікамі гаршчкі, здымала зверху шумавіны, прабавала на смак страву, але галоўная ўвага яе была звернута на патэльні з блінамі. Глядзела на іх, пільнавала, як пільнуюць зяйдлага злодзея.

Старая завіналася не на жарт. Рукамі лезла ў печ у самы агонь, падхваціць патэльні пальцамі, смаргане па гарачаму поду, пераверне блін і зноў падсуне патэльнію к загнету.

Проціў печы на высокім тапчане, зас-

ланым бялюткім абрусам, ляжаў вялікі стос бліноў, адзін на адным, як сарваная капа круглых мясячыкаў з неба, або як куча грамафонных пласцінак.

Гаспадарскі сын, белавусы, румяны селянін, поркаўся над старым хамутом, а яго жонка стаяла нагнуўшыся над калыскай і супакойвала плачучага дзіцяненка.

Такі абразок сустрэў збянтэжанага папа ў сялянскай хаце.

Печ дыміла, і лёгкае воблачка дыму трохі змякчала рухлівыя абрысы хатніх, апранутых у шэрыя саматканкі.

Высокая чорная постаць папа выглядала, як здань, што во-во расплывецца і заценіць усю хату.

— Дык во, бацюшка, і гаспадыня мая! Бліны пячэ і не думае паміраць, кажа — часу няма.

— Што, і да бацюшкі пагалоска пайшла аб маёй смерці? — пачуўся злосліва-кплівы голас з прыпечка. — Бачыць, васан, усім я вам насаліла: узяла ды наўмысля выздаравела. Пукайцеся ўсе! Доўбняй мяне хіба прыб'яць!

— Дык жыві доўганька, гаспадыня, усім на радасць і па божай волі, — казаў поп.

— Ведаю я гэта «ўсім на рада...»

Але тут голас яе спыніўся на поўслове, бо ў печы пачаў смаліцца блін.

Гаспадар павёў папа праз сенцы ў святліцу. Ад свежага жаўтаватага зрубавала смалой. У святліцы было чыста. На ложках, засланых каляровымі дыванамі, ляжалі груды падушак. Пад трамай віселі кажухі, світкі, жаночыя вопраткі і дзве пары новых ботаў. Каля глінянай ляжанкі стаяў новы куфар, маляваны «пад ясьень». Ля сцяны стаяў белы сасновы стол, агароджаны з усіх чатырох бакоў лавамі. У куче вісеў адзін маленькі абразок «святога» Мікалая, а над сталом красаваўся вялікі «павук» з фарбаванай саломы.

Поп зняў паліто і капелюх, сеў на лава, Гаспадар, прыбіраючы з акон гэблі, далоты і іншыя інструменты, апавядаў папу, як ён цэлы год быў заняты будоўляй трысценя і новага хлева. Ён усё кіраваў на тое, што яму некалі было ездзіць у цэркаў.

— А ў святочныя дні? — трывожна-зайздросна пытаўся поп. — Ці ж ты і ў святочныя дні таксама працаваў?

— У святочныя дні я ездзіў у горад на кірмаш або адпачываў у хаце.

— Дрэнна, дрэнна... — ківаў бацюшка галавой, — забылі вы пра бога, забылі. А бог напамніў пра сябе, і старая твая чуць не памёрла.

Бацюшка шкадаваў прапаўшы пуд жыта, хацеў злавацца і нават моцна злавацца, але пачуў шэпты кабет у сенцах. Пах пражанай яечні казытаў прыемна яго нос. Пры гэтых абставінах сэрца бацюшкі распустілася, як кветка вясной, і лагодныя думкі аб смачным абедзе грэлі яго, нібы праменні сонца.

Селянін апусціў галаву.

Думкі папа накіраваліся ў светлы бок. Гэта толькі часова паравяніне яго ахаладзелі да цэрквы божай. Ва ўсім гэтым

яго святая божа воля, — ён так хоча памуштраваць людзей.

Селянін яму нешта гаварыў аб сваёй гаспадарцы, а ён думаў свае думкі:

«Ды мне няма чаго бога гнявіць, у суседняй паравяніні яшчэ горай, там духоўніка і слухаць не хочучь».

Пры гэтым старая гаспадыня палажыла на стол белы, як снег, абрус і разам з маладой нявесткай пачалі насіць яду. Чаго-чаго толькі яны не нанеслі: стог бліноў стаяў пасярод стала, як асэсар, побач блішчэла ўсімі колерамі неба і зямлі яечня з салам і каўбасой. Які на патэльні выглядалі, як вялікія залатыя чырвоны, сала — як растопленае срэбра, а каўбаса — як парэзаная на кавалкі труба архангела Гаўрылы. Усё гэта спявала, скігала на патэльні на розныя лады, нібы хор анёлаў у раі. Сыр быў парэзаны на вялікія чатырохкантовыя кавалкі, масла — цэлая міска, хлеба — вялікая булка.

«Благадаць божа, — думаў бацюшка, — не глядзячы на грахі, бог не крыўдзіць рупных гаспадароў. Вялікая дабрата госпада... Вось да такога сытнага абеду не шкодзіла б і чарачка. Ці дагадзецца толькі мужык?»

Гаспадыні ўсё насілі і насілі на стол. Бадай чалавек дваццаць можна было б накарміць гэтым абедом.

Бацюшка ўкрадкай углядаўся, ці не нясе хто пляшкі к сталу, але пляшкі не відаць было... Гэта напусціла на яго маленькую тугу і давала цягу да філасофскіх разважанняў.

«Вялікія таемнасці твае, госпадзі! Ці ж гарэлі не будзе? Мужык хіцёр: хоча перад духоўнікам пафарсіць сваёй цярозасцю».

Селі абедать. Неспадзеўна апынулася на сталі і пляшка гарэлі.

Бацюшка пацеў і ёў з вялікім апетытам. Новая драўляная лыжка глуха стукалася аб талеркі. Гаспадар падсоўваў яму найлепшыя кавалкі і частаваў бацюшку шыра ад душы.

А папу чамусьці здавалася пасля пятай чаркі, што гаспадар пры сваіх салодкіх упрашваннях думае:

— «Давіся, поп, скала табе ў лоб, трасца табе ў бок! Што ты мяне аб'ядаеш, гультай?»

Яму здавалася, што малады гаспадарскі сын, які моўчкі чакаў, злосна на яго спадылба глядзіць.

Падазроныя думкі яшчэ болей павялічылі яго апетыт.

На старую гаспадыню бацюшка паглядзеў добрымі набожнымі вачыма і ўцяшаў сябе.

«Усе мы памром. Вечна жыць не будзем».

Яго радавала думка аб тым, што ўсе памруць. Пры гэтым ён крытычна паглядзеў на старую... Нідзе яна не дзенецца. Пуд жыта не прападзе...

Старая вабіла яго да сябе сваім зморшчаным тварам, змораным выглядам. Ён глядзеў на яе, нібы на казанчы скарб, які рассыпецца ў кучу залацістага жыта.

Старая прыбірала са стала спрытна, кемна спраўлялася, як бы ёй было толькі дваццаць гадоў.

Бацюшка пазіраў на яе, як на сваю ўласнасць. Гэта ходзіць, круціцца, як уюн, яго пуд жыта...

Расчыраваньне бацюшка, пальцы абмазаў тлустасцю і, забыўшыся, чвакаў галасней за ўсіх. Ад выпітай гарэлі настрой яго часта мяняўся, і ў канцы на яго твары распаўзлася ўсмішка ўздаволенасці, лагоднасці і прыхільнасці да старога селяніна.

БЯССОННАСЦЬ

Маці ўжо вугалле выгарнула з ямкі на чалеснік, раздзьмухала, запаліла лучыну і села за прасніцу, а я яшчэ нават не заснуў. Цёмна была доўгая восенёўская ноч. У млыне за возерам блішчэў агонь, і чуваць было, як у канцы вёскі шумела малатарня. Я накінуў кажух на плечы і выйшаў з хаты. Загаўкалі сабакі, як пачулі мяне. Брыў я па вуліцы, чапляўся часта за мокрыя кусты. Гэтак дабраўся я да манежа, дзе жыта малацілі. Спрытна і складна

ішла праца ў таку, вясёлымі і здаровымі выглядалі твары.

У гэты самы час успомніліся мне словы: «У поце твару твайго будзеш ты есці хлеб свой!»

Во калі толькі чалавек можа быць шчаслівым на зямлі!..

ЦІ Я ВІНАВАТ?..

Думы, дзеці душы маёй, мне спакою не даюць.

Ці ўжо мо пад гэткай планетай дзяцюк нарадзіўся?..

Ці мо я сам вінават у нядбаласці сваёй?..

Саху ў рукі не бяру; сякера вышчарбілася, нават і лучыны

пашчапаць ахвоты нямашака. Суседзі смяюцца, што мазалёў як бы не было на руках маіх.

От пазіраў бы, як сонейка на балоце заходзіць і стагі залоціць... Як конюх плача пад яварам... Цягаўся б на чымі па хвойніку, апусціўшы галаву на грудзі, заламаўшы рукі на плечы... Заўсёды ад маладзіка да ветаха гэтак рабіў бы...

Ці я вінават, што неяк люблю пазіраць, як жудасны лес моўчкі калышыцца пад ззянем зорак паўночных?.. Ці я вінават, што люблю на чаўне па шырокім плёсе плыць... Над

маёй галавой дзікая качка кружыцца, і салодкі смутак напаўняе душу маю, нібы келіх чыстай крынічнай вадою... Ці я вінават?..

ШЧАСЦЕ

НЕ Ё ЗОЛАЦЕ

Мыла дзяўчынка бялізну кужэльную ў крыніцы. Стаяла яна на кладцы, закасаўшы рукавы з вышыўкамі, распустіўшы косы русыя, пеючы песні дзявочыя.

Ехаў гасцінцам багаты паніч, ехаў ды застанавіўся — відаць, дзяўчынка спадабалася яму. І

давай ён гэткую гутарку весці:

— Я маю зямлі сем валок, стады мае багатыя, коні мае даргія, парабкі мае адзін у адзін, як тыя дубы на ўзгорку. Ідзі за мяне замуж, дзяўчынка!

— Ой, не пайду замуж за цябе: не трэба мне золата-серабра, не трэба багатага молайца. Я кахала аднаго — кахаць буду; цалавала аднаго — цалаваць буду. Ён у цябе парабкам служыць, па мне заўсёды тужыць...

Клянэўся пан нізка да зямлі — не памагло.

Кленчыў, як той жабрак пад акном, — не памагло.

Ой, шчасце не ў золаце, паны!

НАТАТКІ НАТУРАЛІСТА: КРАСАВІК

ПЕРШЫЯ КВЕТКІ ВЯСНЫ

Расліны абуджаюцца задоўга да таго, як растае снег. Яшчэ ў цяжкіх лясках і лагчынах, па аднонах, што звернуты на поўнач, і ў равах ляжаць сапраўдныя суметы, а на адкрытых, прыграваемых сонцам месцах спяшаюцца раскрыцца жоўценькія падбелы. Гэта самыя раннія кветкі ў нашых мясцінах, калі не лічыць дрэў — арэшніку і вольхі, якія зацвітаюць у сакавіку. Першыя вестуны выбіраюцца з зямлі на нізкіх сцяблінках, што пазней выцягваюцца, кветкі завязваюць насенне, і пачынаюць лятаць лёгкія, бязважкія сямянкі. Толькі тады з'яўляюцца лісточкі. Верхні бок іх зялёны, гладкі, халодны навобмацак, ніжні — шэра-белы, войлачны, цёплы.

Следам за падбелам на абочынах дарог, на аголеным грунце, на пашы, проста на пясках з'яўляюцца ў вялікай колькасці, але ненадоўга маленькія сцяблінкі вяснянкі. Яе называюць таксама крупкай, таму што нагадвае рассыпанія белыя крупы. Пасля цвіцення яна ўтварае плоскія стручкі. Упала з іх у пясак насенне, засохла маленькая раслінка, і не будзе відаць нічога да наступнай вясны.

Падыйшла пара расцвітаць і блакітнай пралесцы. Сапраўдная яе назва — пралеска высакародная. Іншы раз трапляецца назва «п'ячочніца», літаральны пераклад з лацінскай мовы «гепатыка». З гэтым гадзіца цяжка: такая прыгожая пазычаная кветка — і медыкаанатамічная назва! Пралеска спачатку выпускае фіялетава-блакітныя кветачкі на кароткіх стрэлках, па адной-дзве, а потым адразу цэлым пучком. Калі ў ельніку, дуброве ці голым яшчэ асініку зацвітае пралеска, здаецца, што глеба заслана дываном колеру веснавога неба.

Яшчэ праз тыдзень, недзе ў сярэдзіне красавіка, вясна падорыць наступны чуд. На сырватых лясных палянках, па ўск-

раінах балот, у хмызняку і па зарослых схілах рачных берагоў расцвітае ветраніца дубраўная, ці анемона. Гэта наш «падснежнік», хоць нічога агульнага з сапраўдным падснежнікам, які ў нас не расце, ён не мае. Калі расцвітае ветраніца, здаецца, што ў лесе робіцца святлей, нібы зноў вы-

жоўтых, белых плям, ідзе сваё веснавое жыццё ў далінах рэк, у хмызняку па рэчышчы і па берагавых схілах. Самыя прыгожыя тут кветкі — гусіная цыбуля і чубатка, яны амаль заўсёды побач. Гусіную цыбулю лёгка знайсці па яе бліскучым пшчотным шаўкавістым лісці. Чубаткі ж выпускаюць з клу-

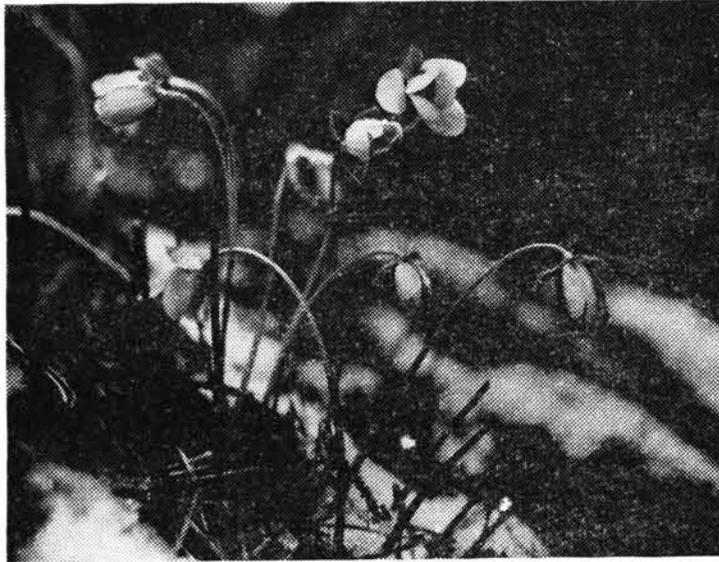
апалай сасновай хвоі, у акружэнні сухога, непрыгляднага верасу выбіваюцца да святла шэрыя пушыстыя конусы-шышачкі і сядзяць групамі, чакаючы цяпла. Раней распускаюцца на адкрытых, сонечных палянах, пазней — на лясных буйныя ярка-фіялетавае панікы з мнотствам жоўтых тычынак унутры. Іх відаць здалёк, быццам свецяцца ў лесе, у якім яшчэ няма іншых фарбаў.

Адначасова са сном цвітуць медуницы: у цяжкіх лясках медуница няясная, у сухіх сасняках — вузкалістая. У першай шырокай мяккія лісты і кветкі ў кісці рознай афарбоўкі: маладыя — блакітныя, познія — пурпуровыя і ружовыя. У другой — вузкія шурпатыя лісты, ярка-ліловыя кветкі, якія таксама могуць мяняць афарбоўку.

З красавіка ў вялікай колькасці цвіце сціплы адуванчык. Вось прыклад зусім неабмежаванай здольнасці размнажання і займаць месца пад сонцам раней за іншыя расліны! Адуванчык — лекавая расліна. Яго карані і кветкі — лячэбныя. Апошнім часам многія захапляюцца прыгатаваннем варэння з адуванчыкаў, якое падобнае на мёд. Прыдатныя да яды маладое лісце і кветкавыя пупышкі. Але і гэта не ўсё. Адуванчык — чудоўная дэкарэтыўная расліна. Вельмі прыгожыя асляпляльна жоўтыя гарадскія газоны і адкрытыя участкі ў парках у маі, у перыяд масавага цвіцення адуванчыка! Прыгожа таксама выглядае невялікая колькасць кветак і лістоў у зялёнай ці карычневай керамічнай вазачцы! Ад такога проста букета ў кватэры робіцца сонечна і прыгожа.

Многія травы спяшаюцца зацвісці вясной, падарыць прыродзе радасць аднаўлення. Гэтая радасць перадаецца і людзям, якія мараць бачыць свой дом, сваю зямлю шчодрой і квітнеючай.

Наталля КАЗЛОЎСКАЯ.

паў белы снег.

У сасновым ці ліставым лесе цвіце воўчае лыка — «красавіцкі бэз» — маленькія кусцікі, іншы раз усяго адзін дравяністы гібкі парастак, які амаль нельга зламаць. У верхняй частцы жаўтаватай галінкі напелены ружовыя трубчастыя кветкі. Яны растуць непасрэдна з кары сцябла.

Воўчае лыка вельмі атрутнае, таму лепш яго не крапаць, хоць і прывабныя яго галінкі. У канцы лета на месцы ўцалелых кветак утвараюцца яркія прыгожыя авальныя ягады, якія з-за непрыдатнасці да яды называюць воўчымі.

Пакуль у лясках адны кветкі змяняюць другія ці ўсе разам утвараюць змешаныя стракатыя дываны з сініх, фіялетавых,

бня, падобнага да маленькай «рэпкі», крохкі парастак з лісточкамі, якія вельмі хутка вянуць, калі расліну сарваць. Іншы раз па берагах малой рэчкі чубаткі вырастаюць у такой колькасці, што ўтвараюцца бэзавыя плямы, а то і сапраўдныя астравы, раскіданыя па зялёнай даліне. Звычайна ж пшчотныя кветкі туляцца ў ніжняй частцы берагавога схілу, выходзячы з паласы хмызняку на адкрытыя месцы.

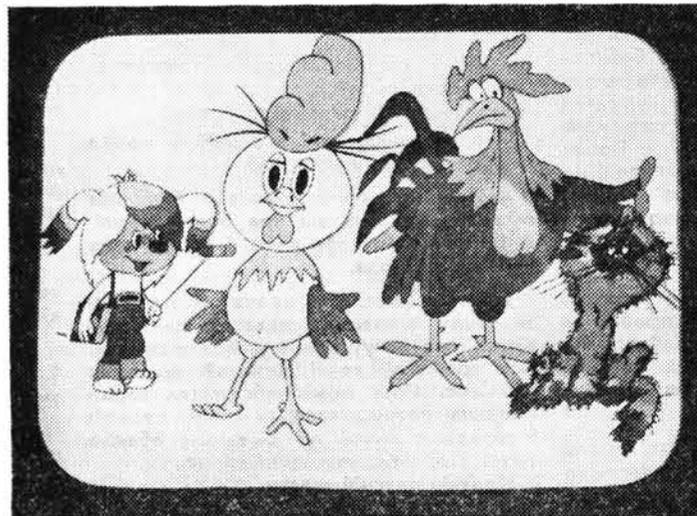
Многія аматары прыроды аддаюць перавагу «царыцы веснавой флоры» — сну. Гэта самая буйная ранняя кветка, якая ўпрыгожвае сухія сасновыя лясныя вялікімі ліловымі фанарыкамі з другой палавы красавіка. Сон спачатку цвіце, потым адростае яго лісце. З

Мультыплікацыйныя фільмы папулярныя сярод дзяцей і дарослых. Адны з цікавасцю сустракаюць экранізацыю казкі, другія — сатырычную стужку, і ва ўсіх ёсць свае любімыя мультгероі. Але як рэдка мы ўчытваемся ў цітры, дзе называюцца стваральнікі фільма. Хто яны — людзі за кадрам! Кіраўнік мультыплікацыйнай майстэрні кінастудыі «Беларусьфільм» Гарольд Вольскі раскажаў аб яе рабоце. Гэты невялікі калектыў у год выпускае на экраны 3—4 мультфільмы і 1—2 лялечныя. Лічбы — сціплыя. Але за імі карпатлівая праца людзей: сцэнарыстаў, рэжысёраў, мастакоў-пастаноўшчыкаў і мастакоў-мультыплікатараў, прамалёўшчыкаў, апэратараў...

Таццяна Жыткоўская, рэжысёр новага мультфільма «Хто!», знаёмчы з работай мастакоў, расказала, што, працуючы над фільмам, трэба зрабіць дзесяткі тысяч малюнкаў, кожны з іх складзе ўсяго 2—3 кадры будучай стужкі.

Алена Марчанка, якая завяршае вучобу на Вышэйшых курсах рэжысёраў і сцэнарыстаў, здымае дыпломную работу — фільм у пясочнай тэхніцы «Лафертоўская макоўніца». У зацемненым пакоі, схліўшыся над падсвечаным яркім святлом шклом, «чаруюць» мастак-мультыплікатар Віталій Бакуновіч і мастак Міхась Тумеля. Пройдзе час, і мы зможам ацаніць творчы пошук маладых беларускіх мультыплікатараў.

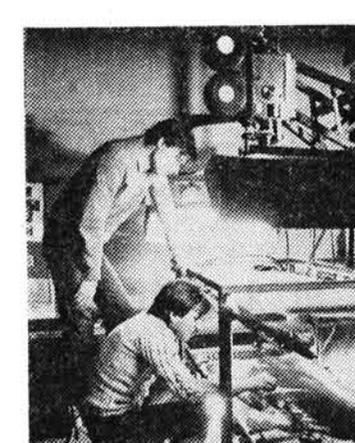
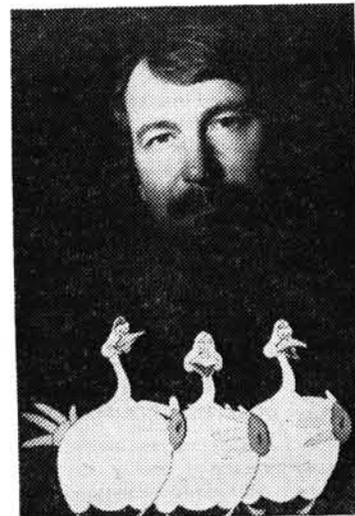
НА ЗДЫМКАХ: героі мультфільма «На зары ў двары»; мастакі-мультыплікатары Але-

на ЛАСКУЦІНА і Наталля КАСЦЮЧЭНКА; рэжысёр папулярнага мультфільма «На зары ў двары» Ігар ВОЛЧАК; за рабо-

тай мастакі Віталій БАКУНОВІЧ і Міхайл ТУМЕЛЯ.

Тэкст і фота Я. КАЗЮЛІ.

СПОРТ

Увага аматараў спорту прыкавана да Масквы. Тут праходзіць чэмпіянат свету па хакею з шайбай.

Першы тур — першая нечаканасць. Чэмпіёны свету чэхаславацкія хакеісты ўступілі дэбютантам спарторніцтваў зборнай Польшчы — 1:2. На гэтым першым турніры для каманды ЧССР не скончыліся. Паражэнні ад зборных ФРГ — 3:4, Швецыі — 2:3, СССР — 2:4, нічыя са спартсменамі Фінляндыі — 1:1. У выніку хакеісты Чэхаславацкіі выбылі з барацьбы за медалі першынства Еўропы і не папалі ў чацвёрку каманд, якія будуць аспрэчваць тытул чэмпіёна свету.

Упэўнена праводзяць гульні спартсмены СССР. У першых матчах яны атрымалі перамогі над зборнымі Фінляндыі — 4:1, Швецыі — 4:2, Польшчы — 7:2, ФРГ — 4:1 і дэ-тэрмінава сталі чэмпіёнамі Еўропы. Нашы хакеісты ўвайшлі ў чацвёрку лепшых каманд і будуць гуляць за медалі першынства свету.

Парадавалі аматараў і прадстаўнікі іншых відаў спорту СССР на міжнародных спарторніцтвах.

Футбалісты кіеўскага «Дынама» ў паўфінале Кубка кубкаў выйгралі ў пражскай «Дуклы» (3:0 і 1:1) і выйшлі ў фінал.

Савецкія майстры вольнай барацьбы заваявалі ў ЗША Кубак свету.

Спіс перамог савецкіх спартсменаў можна працягнуць, што ў многіх спарторніцтвах вызначыліся прадстаўнікі Беларусі.

Толькі што завяршыўся фінальны матч першынства свету прэтэндэнта па міжнародных шашках паміж мінчанкай Зойя Садоўскай і Жывіліей Рынгалена з Вільнюса. Лік 4:2 на карысць беларускай спартсменкі.

На міжнародным турніры па спартыўнай гімнастыцы на прызы газеты «Московские новости» Святлана Лебядзінская з Гродна заваявала два залатых медалі.

Прэстыжныя спарторніцтва баксёраў за «Каралеўскі кубак» прайшлі ў Бангкоку. Галоўны прыз дастаўся зборнай СССР, за якую выступаў і гамельчанін Андрэй Акулаў.

Як заўсёды, радуе беларускіх аматараў спорту магільчанка Святлана Бялясава. Яна заваявала бронзавы медаль на першынстве Еўропы па бадмінтону.

Добрыя вынікі на многіх міжнародных спарторніцтвах, турнірах, першынствах краіны паказалі гандбалісты, веласіпедысты, барцы.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:
 МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
 ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80; 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 707